

UMESTITEV NOVEGA FORMATA IZPITOV IZ TUJIH JEZIKOV NA POKLICNI MATURI V SKUPNI EVROPSKI JEZIKOVNI OKVIR (SEJO)

Suzana Bitenc Peharc

UVOD

Državne predmetne komisije za tuje jezike na poklicni maturi so si več let prizadevale za vključitev izpitne pole slušnega razumevanja v maturitetni izpit, saj brez preverjanja te zmožnosti izpit ni bil popoln. Državna komisija za poklicno maturo je njihovo pobudo sprejela in sklenila, da bodo od leta 2024 dalje izpiti iz tujih jezikov na poklicni maturi poleg branja, pisanja in govorjenja vključevali tudi poslušanje. Dolgo časa je ta sporazumevalna dejavnost tudi zaradi odsotnosti preverjanja na maturitetnem izpitu veljala za manj pomembno, zato se je pri pouku tujih jezikov pogosto zanemarjala. Spremenjena struktura izpita prinaša pomemben poudarek na celovitem obvladovanju jezika in odraža sodobne potrebe po razumevanju v različnih situacijah. S tem se kandidatom, ki se pripravljajo na izpit iz tujega jezika na poklicni maturi, omogoča celostna priprava na realne jezikovne izzive in obenem omogoča enakomerno uporabo različnih jezikovnih sporazumevalnih dejavnosti.

Kandidati, ki na izpitu iz tujega jezika v okviru poklicne mature zberejo predpisano število odstotnih točk, prejmejo certifikat z evropsko ravno znanja B1. Ta jim omogoča, da svoje znanje tujega jezika tudi uradno dokažejo in primerjajo z mednarodnim okvirjem. Izpiti so bili že pred leti umeščeni v *SEJO*, postavljeni standardi pa veljajo za nespremenjen format izpita. Če se izpit spremeni, je treba postopek umeščanja v *SEJO* ponoviti.

Zaradi načrtovane spremembe formata izpitov iz tujih jezikov na poklicni maturi smo na Državnem izpitnem centru že v letu 2021 pričeli s postopki za ponovno umestitev teh izpitov v *SEJO*, saj želimo kandidatom poklicne mature tudi od leta 2024 dalje omogočiti, da prejmejo certifikat. Na začetku so v projektni skupini za izvedbo umeščanja sodelovale članice državnih predmetnih komisij, ki so pripravile nov predmetni izpitni katalog, posodobile testne specifikacije in pripravile vzorčne izpitne naloge za preverjanje slušnega razumevanja. V poznejši fazi standardizacije so se projektni skupini pridružili zunanji presojevalci, ki so že imeli izkušnje s prejšnjim umeščanjem izpitov v *SEJO*. Oblikovali smo tri skupine za umeščanje izpitov iz angleščine, nemščine in italijanščine kot tujega in drugega jezika, v vsaki skupini pa je sodelovalo od 9 do 12 presojevalcev.

FAZE UMEŠČANJA IN GRADIVO

Tudi pri novem postopku umeščanja smo sledili fazam, ki jih opisuje priročnik Sveta Evrope za umeščanje izpitov v *SEJO*. Na začetku smo v sodelovanju z Evropskim centrom za moderne jezike iz Graza izvedli uvodno usposabljanje za člane predmetnih komisij o pripravi veljavnih in zanesljivih testov slušnega razumevanja v skladu s *SEJO*. Prvi seznanitvi z opisniki *SEJO* za slušno razumevanje je sledila prenova predmetnega izpitnega kataloga in priprava specifikacij novega formata izpita. Komisije so nato pripravile vzorčne testne naloge za bralno in slušno razumevanje, ki smo jih pilotirali na nekaterih srednjih šolah po Sloveniji. Podatke, pridobljene s pilotiranj, smo uporabili tudi pri izvedbi naslednje faze – standardizacije.

Pred vsakim standardizacijskim sestankom je bila izvedena faza seznanjanja z opisniki, ki presojevalcem zagotavlja dobro poznavanje teoretičnih osnov za izvedbo standardizacije. Za umeščanje pisnih sestavkov smo uporabili vzorce, ki smo jih pridobili s šol v spomladanskem izpitnem roku poklicne mature 2023. Ker nismo snemali novih vzorcev ustnih izpitov, smo se odločili, da mejo za standard B1 za govorno sporočanje in interakcijo preverimo s starimi posnetki, ki so jih članice predmetnih komisij ocenile v skladu z novimi merili za ocenjevanje ustnega dela izpita.

Pri umeščanju nalog bralnega in slušnega razumevanja smo za vse jezike uporabili metodo *Basket*, ki smo jo v nekaterih primerih kombinirali z metodo zaznamka *Bookmark*, v nekaterih primerih pa smo končno odločitev o meji za standard B1 sprejeli po temeljiti razpravi o rezultatih standardizacije, kjer smo skrbno pretehtali vse vidike in podatke. Za umeščanje pisnih sestavkov smo uporabili metodo *Benchmarking*. V vseh primerih smo kot končni rezultat upoštevali drugi krog umeščanja in povprečne vrednosti.

V zaključku smo veliko pozornost posvetili tudi fazi validacije. Za zagotavljanje notranje veljavnosti smo skrbno dokumentirali postopke in analizirali rezultate, pri čemer smo posebno pozornost namenili natančnosti in doslednosti presoj o ravneh. Prav tako smo redno spremljali stopnjo usklajenosti med ocenami posameznih presojevalcev. Za zagotavljanje zunanje veljavnosti smo uporabili dve standardizacijski metodi in primerjali njihove rezultate. S tem smo zagotovili objektivno primerjavo ter potrdili zanesljivost postopka.

V nadaljevanju so za vsak tuji jezik navedeni podatki s standardizacije in povzetki mej za pridobitev certifikata na skupni evropski ravni B1.

IZPIT IZ ANGLEŠČINE NA POKLICNI MATURI

Bralno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 3

Število postavk: 25

Pri standardizaciji je sodelovalo 11 presojevalcev. Zbrali smo 275 presoj o ravneh postavk bralnega razumevanja po metodi *Basket*. Presojevalci so večino postavk umestili na raven B1, veliko postavk pa tudi na raven B2. V povprečju so presojevalci 15 postavk umestili na raven B1, 10 pa na raven B2. V skladu z metodo *Basket* bi kandidat za doseganje ravni B1 moral zbrati 15 točk.

Z metodo *Bookmark* smo ugotovili, da bi za doseganje ravni B1 kandidat moral pravilno odgovoriti na vsaj 10 testnih vprašanj. Po združitvi obeh metod smo rezultata primerjali in po razpravi končno mejo za raven B1 postavili pri 13 točkah od 25 možnih (ali **52 % točk**).

Slušno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 2

Število postavk: 15

Pri standardizaciji je sodelovalo 11 presojevalcev. Zbrali smo 165 presoj o ravneh postavk slušnega razumevanja po metodi *Basket*. Presojevalci so večino postavk umestili na raven B1. V povprečju so 11 postavk umestili na raven B1, eno na raven A2 in tri na raven B2. V skladu z metodo *Basket* bi kandidat za doseganje ravni B1 moral zbrati 11 točk.

Z metodo *Bookmark* smo ugotovili, da bi za doseganje ravni B1 kandidat moral pravilno odgovoriti na 9 testnih vprašanj. Po združitvi obeh metod smo rezultata primerjali in po razpravi končno mejo za raven B1 postavili pri 9 točkah od 15 možnih (ali **60 % točk**).

Pisno sporočanje

Del A) Krajši pisni sestavek

Možno število točk: 10

V postopku standardizacije je sodelovalo 11 presojevalcev, ki je ocenilo 14 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 4 do 8 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 66 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU, Priloga 4*). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 5 točk od 10 možnih (ali **50 % točk**). Sestavki ocenjeni s 5 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Del B) Daljši pisni sestavek

Možno število točk: 20

V postopku standardizacije je sodelovalo 11 presojevalcev, ki je ocenilo 19 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 7 do 18 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 66 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU, Priloga 4*). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 11 točk od 20 možnih (ali **55 % točk**). Sestavki ocenjeni z 11 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Ob upoštevanju deležev, ki ju imata dela izpita v skupni oceni, je skupna meja za pisanje **54 % točk**.

Ustni izpit

Možno število točk: 30

Za določitev meje pri govornem sporočanju in interakciji smo uporabili vzorce ustnih izpitov, ki smo jih posneli za prvo umeščanje izpitov iz angleščine v *SEJO*. Sedem vzorcev ustnih izpitov, ki so bili že umeščeni v *SEJO*, so članice predmetne komisije za angleščino ocenile v skladu z novimi merili za ocenjevanje govornega sporočanja in interakcije na poklicni maturi. Ugotovili smo, da je meja za doseganje ravni B1 17 točk od 30 možnih (ali **57 % točk**).

Povzetek mej za pridobitev certifikata iz angleščine na skupni evropski ravni B1 na poklicni maturi

Branje	13 točk	52 %
Poslušanje	9 točk	60 %
Pisanje – del A del B	5 točk 11 točk	54 %
Govorjenje	17 točk	57 %
SKUPAJ		55 %

IZPIT IZ ITALIJANŠČINE KOT TUJEGA IN DRUGEGA JEZIKA NA POKLICNI MATURI

Bralno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 3

Število postavk: 25

Pri standardizaciji je sodelovalo 12 presojevalcev. Zbrali smo 300 presoj o ravneh postavk bralnega razumevanja po metodi *Basket*. Presojevalci so večino postavk umestili na raven B1, nekaj pa tudi na raven A2. V povprečju so 9 postavk umestili na raven A2 in 16 na raven B1. V skladu z metodo *Basket* bi kandidat za doseganje ravni B1 moral zbrati vseh 25 točk.

Z metodo *Bookmark* smo ugotovili, da bi za doseganje ravni B1 kandidat moral pravilno odgovoriti na vsaj 18 testnih vprašanj. Po združitvi obeh metod smo rezultata primerjali in po razpravi končno mejo za raven B1 postavili pri 21 točkah od 25 možnih (ali **84 % točk**)

Slušno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 2

Število postavk: 15

Pri standardizaciji je sodelovalo 12 presojevalcev. Zbrali smo 180 presoj o ravneh postavk slušnega razumevanja po metodi *Basket*. Presojevalci so veliko večino postavk umestili na raven B1. V skladu z metodo *Basket* bi kandidat za doseganje ravni B1 moral zbrati 14 točk.

Z metodo *Bookmark* smo ugotovili, da bi za doseganje ravni B1 kandidat moral pravilno odgovoriti na 9 testnih vprašanj. Po združitvi obeh metod smo rezultata primerjali in po temeljiti razpravi končno mejo za raven B1 postavili pri 11 točkah od 15 možnih (ali **73 % točk**).

Pisno sporočanje

Del A) Krajši pisni sestavek

Možno število točk: 10

V postopku standardizacije je sodelovalo 10 presojevalcev, ki je ocenilo 15 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 5 do 9 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 60 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU, Priloga 4*). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 7 točk od 10 možnih (ali **70 % točk**). Sestavki ocenjeni s 7 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Del B) Daljši pisni sestavek

Možno število točk: 20

V postopku standardizacije je sodelovalo 11 presojevalcev, ki je ocenilo 16 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 10 do 18 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 66 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU*, Priloga 4). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 14 točk od 20 možnih (ali **70 % točk**). Sestavki ocenjeni s 14 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Ob upoštevanju deležev, ki ju imata dela izpita v skupni oceni, je skupna meja za pisanje **70 % točk**.

Ustni izpit

Možno število točk: 30

Za določitev meje pri govornem sporočanju in interakciji smo uporabili vzorce ustnih izpitov, ki smo jih posneli za prvo umeščanje izpitov iz italijanščine v *SEJO*. Sedem vzorcev ustnih izpitov, ki so bili že umeščeni v *SEJO*, so članice predmetne komisije za italijanščino ocenile v skladu z novimi merili za ocenjevanje govornega sporočanja in interakcije na poklicni maturi. Ugotovili smo, da je meja za doseganje ravni B1 19 točk od 30 možnih (ali **63 % točk**).

Povzetek mej za pridobitev certifikata iz italijanščine na skupni evropski ravni B1 na poklicni maturi

Branje	21 točk	84 %
Poslušanje	11 točk	73 %
Pisanje – del A del B	7 točk 14 točk	70 %
Govorjenje	19 točk	63 %
SKUPAJ		71 %

IZPIT IZ NEMŠČINE NA POKLICNI MATURI

Bralno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 3

Število postavk: 25

Pri standardizaciji je sodelovalo 10 presojevalcev. Zbrali smo 250 presoj o ravneh postavk bralnega razumevanja po metodi *Basket*. Presojevalci so večino postavk umestili na raven B1. V povprečju so pet postavk umestili na raven A2, eno med raven A2/B1, 18 na raven B1, in eno na raven B2. V skladu z metodo *Basket* bi kandidat za doseganje ravni B1 moral zbrati 23 točk.

Po pregledu rezultatov in temeljiti razpravi smo končno mejo za doseganje ravni B1 postavili pri 19 točkah od 25 možnih (ali **76 % točk**).

Slušno razumevanje

Osnovni podatki o izpitu/nalogah

Število nalog: 2

Število postavk: 15

Izpitno polo slušnega razumevanja smo umeščali dvakrat. Prvo umeščanje smo izvedli z nalogami, ki smo jih pilotirali v letu 2023 na nekaj srednjih šolah, drugo pa z nalogami predmaturitetnega preizkusa poklicne mature v letu 2024, ki so ga opravljali dijaki, ki so se prijavili k izpitu iz nemščine.

Pri standardizaciji je obkrat sodelovalo 10 presojevalcev. Za vsak test smo zbrali 150 presoj o ravneh postavk po metodi *Basket*. Presojevalci so na testu s pilotiranja večino postavk umestili na raven A2. V povprečju so devet postavk umestili na raven A2, dve med raven A2/B1 in štiri na raven B1.

Na testu s predmaturitetnega preizkusa so presojevalci v povprečju osem nalog umestili na raven A2, dve med raven A2/B1 in pet nalog na raven B1. Večina nalog v tej izpitni poli se torej ne umešča na raven B1.

Po temeljiti razpravi in pregledu rezultatov obeh standardizacij smo ugotovili, da bi za zagotovitev ustrezne ravni izpitna pola morala vsebovati več postavk na ravni B1. Izpitna pola slušnega razumevanja ne vsebuje dovolj postavk na ravni B1, da bi lahko veljavno in zanesljivo preverili zmožnost poslušanja na tej ravni.

Pisno sporočanje

Del A) Krajši pisni sestavek

Možno število točk: 10

V postopku standardizacije je sodelovalo 9 presojevalcev, ki je ocenilo 15 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 4 do 8 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 54 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU*, Priloga 4). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 6 točk od 10 možnih

(ali **60 % točk**). Sestavki ocenjeni s 6 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Del B) Daljši pisni sestavek

Možno število točk: 20

V postopku standardizacije je sodelovalo 9 presojevalcev, ki je ocenilo 20 vzorcev pisnih sestavkov kandidatov spomladanskega izpitnega roka poklicne mature 2023. Sestavki so bili ocenjeni od 7 do 18 točk. Po metodi *Benchmarking* smo za vsak sestavek zbrali 54 ocen po preglednici za pisno ocenjevanje (*Dodatek k SEJU, Priloga 4*). Presojevalci so se odločali predvsem za raven B1.

Zbrane ocene po merilih *SEJO* smo primerjali z ocenami pisnih sestavkov po merilih, ki veljajo za ocenjevanje na poklicni maturi in ugotovili, da je meja za doseganje ravni B1 13 točk od 20 možnih (ali **65 % točk**). Sestavki ocenjeni s 13 točkami so bili po mnenju presojevalcev mejni izdelki, ki so že ustrezali opisnikom za raven B1.

Ob upoštevanju deležev, ki jih imata dela izpita v skupni oceni, je skupna meja za pisanje **64 % točk**.

Ustni izpit

Možno število točk: 30

Za določitev meje govornega sporočanja in interakcije smo uporabili vzorce ustnih izpitov, ki smo jih snemali za prvo umeščanje izpitov iz nemščine v *SEJO*. Sedem vzorcev ustnih izpitov, ki so bili že umeščeni v *SEJO*, so članice predmetne komisije za nemščino ocenile v skladu z novimi merili za ocenjevanje govornega sporočanja in interakcije na poklicni maturi. Ugotovili smo, da je meja za doseganje ravni B1 21 točk od 30 možnih (ali **70 % točk**).

Povzetek mej za pridobitev certifikata iz nemščine na skupni evropski ravni B1 na poklicni maturi

Branje	19 točk	76 %
Poslušanje – ni umeščeno na raven B1	/	/
Pisanje – del A del B	6 točk 13 točk	64%
Govorjenje	21 točk	70 %
SKUPAJ		72 %

Zaključek

Postopek umeščanja izpitov iz tujih jezikov na poklicni maturi v *SEJO* smo tudi tokrat izvedli skrbno in temeljito, sledili smo priporočenim fazam in uporabili ustrezne metode za zagotovitev veljavnosti in zanesljivosti postopka. S tem smo ustvarili temelj za objektivno in verodostojno ocenjevanje jezikovnih zmožnosti kandidatov na poklicni maturi.

Sprememba strukture izpitov iz tujih jezikov na poklicni maturi od leta 2024 dalje, ki vključuje tudi preverjanje zmožnosti poslušanja, predstavlja pomemben korak naprej v celostnem ocenjevanju jezikovnih veščin. Ta sprememba odraža sodobne potrebe po razumevanju jezika v različnih situacijah in omogoča kandidatom boljšo pripravo na realne jezikovne izzive. S tem se zagotavlja enakomerna uporaba različnih jezikovnih sporazumevalnih dejavnosti in kandidatom omogoča, da prejmejo certifikat z evropsko ravno znanja, ki vključuje štiri temeljne sporazumevalne dejavnosti: branje, poslušanje, pisanje in govorjenje.

Po ponovni izvedbi umeščanja smo potrdili, da se vsi izpiti umeščajo na skupno evropsko raven B1. Ugotovili smo, da se je prag za doseganje ravni B1 pri angleščini ponovno znižal, pri izpitih iz italijanščine in nemščine pa nekoliko zvišal. Ta rezultat odraža stanje v šolah, saj je znanje angleščine dijakov vse boljše, kar lahko pripišemo zgodnjemu učenju angleščine v šolah in vplivu angleščine v vsakodnevnem življenju, in posledično se zvišuje tudi zahtevnost izpita iz angleščine.

Rezultati standardizacije kažejo, da se izpitna pola slušnega razumevanja iz nemščine ne umešča na raven B1. Ugotovili smo, da se premalo postavk umešča na raven B1, da bi veljavno in zanesljivo preverili kandidatovo zmožnost poslušanja na tej ravni. Ker se preostali deli izpita umeščajo na raven B1, smo celoten izpit kljub temu umestili na raven B1, vendar priporočamo, da sestavljavci izpita posebno pozornost namenijo izboru primernih izhodiščnih besedil in vprašanj za to raven.

Za boljšo primerljivost težavnosti izpitov med posameznimi izpitnim roki in večjo zanesljivost rezultatov umeščanja izpitov v *SEJO* morajo sestavljavci že pri pripravi izpitnih nalog upoštevati opisnike *SEJO*. Poleg tega bi bilo treba v postopek priprave izpitnih nalog vključiti tudi fazo predtestiranja oziroma pilotiranja, kar bi omogočilo preverjanje ustreznosti izpitnih nalog glede na zahtevano raven, lažjo primerjavo izpitnih rokov in identifikacijo morebitnih težav ali nejasnosti.

Sodelujoči pri umestitvi novega formata izpita iz tujega jezika na poklicni maturi v *SEJO*

Skupina za angleščino: Alenka Andrin, Tatjana Cvrtla Ložar, Alenka Ketiš, mag. Brigita Peklaj, mag. Mateja Petrovič, dr. Andrej Stopar, Darinka Šaubah Kovič, mag. Vesna Šušnica Ilc, dr. Alenka Tratnik, Sandra Žeželj.

Skupina za italijanščino: Klara Antoni Jančič, dr. Helena Bažec, Nataša Kabaj Bavdaž, Dolores Kocjančič, Mateja Kumar, dr. Darja Mertelj, Neda Pavlin Masle, dr. Mirjam Premrl Podobnik, Tea Race, dr. Daša Stanič, Kristina Stopar Jenišek.

Skupina za nemščino: dr. Brigita Kacjan, dr. Vesna Kondrič Horvat, Marinka Krenker, Mateja Pivec, Suzana Ramšak, Diana Redl Kolar, Marija Helena Regoršek, dr. Andreja Retelj, Mihaela Urška Zakošek.

Koordinatorica projekta: Suzana Bitenc Peharc.

Metodološka podpora: dr. Gašper Cankar.

Statistična analiza rezultatov: Iva Štukelj.

Številka: 631-3/2024

Ljubljana, 22. 5. 2024